

IZVAJANJE NOVEGA REPUBLIŠKEGA ZAKONA O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH

SOCIALNO SKRBSTVO

(nadaljevanje)

REJNIŠTVO

Novi republiški zakon ureja tudi rejništvo in tako odstopa od »klasične« delitve rodbinskega prava: razvršča ga na pravo zakonske zveze, roditeljsko (otroško) pravo (razmerje med starši in otroki, posvojitelji in posvojenci) in skrbniško pravo.

Rejništvo otrok je pravzaprav posebna oblika družbene nega varstva otrok, katerim so potrebne oskrba, nega in vzgoja pri osebah, ki niso njihovi starši (8. člen novega zakona).

Otroku oziroma mladoletniku, ki nima staršev ali rešnično ne more živeti pri starših ali v razvoju ogroženemu in motenemu otroku oziroma mladoletniku, je namreč družba dolžna nuditi varstvo včasih tudi v obliki rejništva. To varstvo se torej izvaja v tuji družini, in sicer tako, da rejnik prevzame nase odgovornost in skrb za nego in varovanje otroka, za njegovo vsakodnevno vzgojo in za usposobitev za smotajno življenje in delo. Rejnik prevzamejo dolžnosti in pravice, ki gredo sicer staršem oziroma skrbnikom kot imetnikom roditeljske pravice oziroma funkcije skrbnikov. Te rejnikove dolžnosti in pravice pa niso izvedene iz roditeljske dolžnosti in pravice oziroma funkcije skrbnika, temveč izvirajo iz zakona, podrobneje pa jih ureja rejniška pogodba. Tako imajo rejniki določene samostojni rodbinsko-pravni položaj, kar upravičuje uvrstitve rejništva med družinska razmerja.

Rejništvo je torej s tem, da ima rejnik otroka pri sebi, v svoji družini, po načinu izvrševanja bližje roditeljski skrbi za otroke kot skrbništvo za mladoletnike, kajti skrbnik navadno nima varovanja pri sebi. Družinska povezanost med rejencem in rejnikom je vsekakor tesnejša kot vez med varovancem in skrbnikom. Zato je tudi prav, da so določbe o rejništvu v zakonu postavljene sistematično in pred predpisi o skrbništvu. Pri skrbništvu gre namreč za kompleksno varstvo, ki zajema mladoletnikovo osebo kot tudi njegovo premoženje, medtem ko gre pri rejništvu samo za varstvo otroka oziroma mladoletnikove osebe, kajti v naši socialistični

družbi je človekova oseba najpomembnejša dobrina, premoženje pa ima podrejeno vlogo.

Na nekatere spremembe, ki jih prinaša novi republiški zakon glede rejništva, je vplivalo predvsem novo vrednotenje vloge in položaja rejništva. Poudariti je treba, da z oddajo otroka oziroma mladoletnika v rejništvo ne prenehajo dolžnosti in pravice staršev oziroma skrbnikov.

Rejnik je po novem zakonu občan, ki sprejme v rejništvo otroka ali mladoletnika oziroma v oskrbo odraslo osebo. Rejnik postane lahko le moralno politično neoporočen občan, ki se ravna po načelih socialističnega humanizma.

Rejništvo bo postalo samostojna poklicna dejavnost, če bo rejnik izpolnjeval nekatere zahteve, ki bodo določene v samoupravnem sporazumu skupnosti socialnega skrbstva Slovenije, zdravstvene skupnosti Slovenije ter skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji. Rejnik opravlja rejništvo na podlagi rejniške pogodbe, ki jo sklene s svetom za varstvo družine pristojne občinske skupnosti socialnega skrbstva. V njej so določene dolžnosti in pravice rejnika, kakor tudi naloge in obveznosti občinske skupnosti socialnega skrbstva — sveta za varstvo družine in strokovne službe oziroma centra za socialno delo.

Za izvrševanje rejniških dolžnosti prejema rejnik mesečno rejnino, določeno s pogodbo o rejništvu. Rejnika mora praviloma obsegi povračilo materialnih izdatkov za celotno oskrbo otroka ali mladoletnika oziroma odrasle osebe v rejništvu in primerno plačilo za rejnikovo delo in trud. Potrebna finančna sredstva za rejnine morajo zagotavljati občinske skupnosti socialnega skrbstva. Občinska skupnost socialnega skrbstva, ki plačuje rejnikom rejnine, pa ima pravico do celotnega ali delnega povračila rejnine od tistih, ki so dolžni preživljati otroka oziroma mladoletnika v rejništvu, oziroma iz dohodkov in premoženja otroka, za odrasle osebe v rejništvu pa iz dohodkov in premoženja odrasle osebe oziroma tistih, ki so jo dolžni preživljati (polnoletni otroci, osebe po pogodbi: osebe, določene v sklepu o dedovanju ipd.).

ZAKONSKA ZVEZA

V pravu zakonske zveze je treba najprej opozoriti na novo določbo, ki po eni strani zahteva od družbene skupnosti, da z izobrazbo, zdravstveno vzgojo, s pomočjo strokovnih služb in — v bodoče — zakonskih svetovalnic (od 1. januarja 1980 dalje) omogoči bodočim novim zakoncem, da se pripravijo na skupno življenje, zakoncem pomaga pri izvrševanju njihovih medsebojnih dolžnosti in odnosov do otrok, po drugi strani pa zavezuje bodoče mlade zakonce, da pred sklenitvijo zakonske zveze obvezno obiščejo zakonsko svetovalnico (15. člen zakona). Bodoča nova mlada zakonca bosta morala od 1. januarja 1980 dalje predložiti matičarju potrdilo o obisku zakonske svetovalnice ob prijavi nameravane sklenitve zakonske zveze.

V razpravah o zakonski svetovalnici so bili številni glasovi zoper obveznost obiska, češ da to pomeni protustavno omejevanje svobode odločanja o sklenitvi zakonske zveze. Zakonodajno-pravna komisija skupščine SR Slovenije pa ni bila tega mnjenja. Obveznost obiska zakonske svetovalnice sicer res otežuje pogoje za sklenitev zakonske zveze, vendar predvsem v interesu bodočih novih mladih zakoncev, ki se morata, da bi bila njuna odločitev o sklenitvi zakonske zveze resnično zavestno svobodna, seznaniti z vsemi posledicami svoje odločitve tako

glede njunih medsebojnih razmerij in odnosov kot tudi z možnostmi za uresničevanje njune pravice do svobodnega roditeljstva (233. člen ustave SRS) in glede njunih razmerij do otrok. Ker pa zakonska zveza ni zgolj zasebna zadeva zakoncev, ampak je kot najpogostejši temelj družine tudi stvar interesa družbe, je zakonodajalec po ustavi upravičen in tudi zavezan (235. člen ustave SRS) tako urediti način sklepanja zakonske zveze, da bo odločitev bodočih zakoncev resnično svobodna, posledica resne presoje, na katero naj odločilno vpliva tudi obvezna priprava na zakonsko zvezo.

Zakonske svetovalnice morajo ustanoviti vse občinske skupnosti socialnega skrbstva na območju SR Slovenije, in sicer v treh letih od uveljavitve zakona, tj. do 1. januarja 1980 (230. člen novega zakona). Poskusno lahko zakonske svetovalnice ustanovljamo že poprej. (Verjetno se bo v Ljubljani odločilo vseh pet občinskih skupnosti socialnega skrbstva za ustanovitev skupne svetovalnice, ki bo delovala za območje petih ljubljanskih občin — razmišljamo tudi o tem! (Da bi svetovalnice lahko izpolnjevale svoje naloge v redu in v roku, bodo morale biti primerno organizirane, imeti bodo morale strokovnjake, ki bodo sposobni zagotoviti ustrezno stopnjo in kvaliteto informiranja na področju socialnega varstva in politike oziroma socialnega skrbstva, zdravstva, psihologije in prava,

skratka zgraditi bo treba sistem informiranja in izdelati ustrezne programe. Ker je za vse to potreben daljši čas, je bila obveznost obiska svetovalnice in predložitev ustreznega potrdila o svetovanju odložena do 1. januarja 1980.

Dosedanji temeljni zakon o zakonski zvezi (zvezni) je razporejal pogoje za sklenitev zakonske zveze v tri skupine: v skupino temeljnih pogojev oziroma pogojev za obstoj zakonske zveze, v skupino zadržkov in v skupino zakonskih prepovedi.

Novi republiški zakon te razporeditve ni prevzel in govori le o pogojih za sklenitev in veljavnost zakonske zveze. Novi zakon ne pozna zadržka svaštva kot negativno določene pogoja za veljavnost zakonske zveze. Če pogoji niso izpolnjeni, je pač zakonska zveza neveljavna. To velja tudi v primeru, če ni izpolnjen kateri od pogojev, ki jih novi zakon šteje za pogoje za sklenitev zakonske zveze (16. člen novega zakona).

Novi zakon tudi ni sprejel pojma neobstoječe zakonske

zveze — dosedanja zvezni temeljni zakon je tako določbo imel. Glede pravnih posledic razveljavitve zakonske zveze je omeniti, da prenehajo učinki zakonske zveze tako kot po dosedanjih predpisih z dnem, ko je zakonska zveza razveljavljena (42. člen novega zakona).

Po novem dobroverni zakonec (tj. zakonec, ki ni vedel za vzrok neveljavnosti zakonske zveze) nima posebnega pravnega položaja, ki mu ga je dajal dosedanja temeljni zvezni zakon v 50. členu. Zato mora vsebovati izrek sodbe pristojnega sodišča, s katero se zakonska zveza razveljavi, tudi ugotovitev, ali je kateri od zakoncev vedel za vzrok, zaradi katerega zakonska zveza ni bila veljavna (42. člen novega zakona); to je novi republiški zakon prevzel iz zakona o pravnem postopku in nima pravega smisla, če pravzaprav po mnenju nekaterih pravnikov — strokovnjakov odveč.

(Nadaljevanje prihodnjič)

FRANC LOZINŠEK

DOLŽNOST PREŽIVLJANJA, SKLEPANJE DOGOVOROV IN POVIŠANJE PREŽIVNIN

Občinska skupnost socialnega skrbstva Ljubljana Moste-Polje — svet za varstvo družine in svet za varstvo odraslih — bo prek strokovne službe — centra za socialno delo 1. januarja 1977 pričela z izvajanjem novega republiškega zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. list SRS št. 15-76, od 123. do 133. člena).

Dolžnost preživljanja

Starši so dolžni preživljati svoje otroke. Če se redno šolajo, so starši dolžni preživljati svoje otroke tudi po doseženih polnoletnosti.

Če je otrok zaradi težje telesne ali duševne prizadetosti nesposoben za samostojno življenje in nima zadostnih sredstev za preživljanje, so ga starši dolžni preživljati v skladu s svojimi možnostmi in ob pomoči družbene skupnosti.

Polnoletni otroci so dolžni preživljati svoje starše, če so ti nesposobni za delo in nimajo dovolj sredstev za preživljanje.

Roditelj, ki mu je odvzeta roditeljska pravica, ni oproščen dolžnosti preživljanja otroka.

Če je več oseb skupaj dolžnih koga preživljati, se ta dolžnost razdeli mednje po njihovih možnostih in tudi glede na to, koliko je bil kdo deležen skrbi in pomoči.

Očim in mačeha sta dolžna preživljati svoje mladoletne pastorki, razen če imajo ti roditelja, ki jih lahko preživlja.

Pastorki so dolžni preživljati svojega očima in mačeho. Če imata očim in mačeha svoje otroke, imajo pastorki dolžnost preživljanja skupaj s temi otroki.

Odpoved pravice do preživnine nima pravnega učinka. Preživnina se določa po potrebi upravičenca ter možnosti zavezanca.

O dolžnosti in višini preživnine lahko upravičenci in zavezanci sklenejo na tukajšnjem centru za socialno delo — pri svetu za varstvo družine ali svetu za varstvo odraslih občinske skupnosti socialnega skrbstva Ljubljana Moste-Polje ustrezen DOGOVOR, na podlagi katerega bo možna tudi sodna izvršba.

Center za socialno delo — svet za varstvo družine in svet za varstvo odraslih občinske skupnosti socialnega skrbstva bosta vsako leto na podlagi uradno ugotovljenega podatka o povečanju življenjskih stroškov sprejela sklep o odstotku povišanja preživnin (valorizacija preživnin), oziroma opravljena bo uskladitev vseh preživnin in bo izdana tudi odločba o novougotovljeni višini preživnine.

Na podlagi take odločbe bo možna tudi sodna izvršba.

Osnova za vsakoletno valorizacijo preživnin je pravno-močna sodna odločba o določeni višini preživnine (zadnja odločba).

Glede zvišanja, znižanja ali ustavitve plačevanja preživnin pa odloča sodišče na predlog (tožbo) upravičenca oziroma prizadetega.

Upravičenci po tem zakonu so lahko:

- zakonski otroci razvezanih staršev;
- zunaj zakona rojeni otroci;
- zakonski otroci, za katere starši ne skrbijo, oziroma ne živijo skupaj;
- pastorki;
- starši;
- očim, mačeha;
- drugi (po pogodbi, sklepu o dedovanju in podobno).

Zavezanci po tem zakonu so lahko:

- starši;
- očim, mačeha;
- polnoletni otroci;
- pastorki;
- drugi zavezanci (po pogodbi, sklepu o dedovanju in podobno).

Kdor je imel izdatke zaradi preživljanja kake osebe, sme s tožbo zahtevati povračilo izdatkov od tistega, ki jo je dolžan preživljati, kolikor so bili ti izdatki potrebni.

UPRAVIČENCI IN ZAVEZANCI (STRANKE) SE LAHKO GLEDE DOGOVOROV ALI USKLADITVE (VALORIZACIJE) PREŽIVNIN ZGLASUJO NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO LJUBLJANA MOSTE-POLJE, OB LJUBLJANCI 36-a VSAK: — ponedeljek od 8. do 12. ure — sredo od 8. do 12. ure in od 14. do 16. ure — petek od 8. do 12. ure

Upravičenci do preživnin morajo obvezno predložiti: — potrdilo o skupnem gospodinjstvu, — potrdila o dohodkih vseh članov družine, — dogovor ali pravnomočno sodbo o sedanjih preživninah. Direktor centra za socialno delo FRANC LOZINŠEK s. r.

Predsednik izvršnega odbora OSSS BERNARD STRITH s. r.

Za novo leto so v pobrateni občini Bileča že drugi izdali občinski časopis Bilečke novosti. Občinsko glasilo so občani z navdušenjem sprejeli

URESNIČEVANJE USTAVE • URESNIČEVANJE USTAVE • URESNIČEVANJE

SVET STARŠEV OŠ KETTEJA IN MURNA

Ustavne spremembe prodrijo na vsa področja našega družbenega življenja. Ponekod sicer tudi počasneje, a razveseljivo je, da vedno bolj izhajajo tudi iz pobud delovnih ljudi in občanov. Eno takih področij je tudi osnovno šolstvo. V tem zapisu seveda ne moremo iti v svojo širino in globino njegovega delovanja, naj pa posvetimo pozornost eni občutljivejših podrobnosti: nadaljnjemu spreminjanju odnosov do dela in delavnosti in s tem nadaljnjemu spreminjanju odnosov do znanja, njegovega vrednotenja in ocenjevanja v šoli ter deležu staršev pri tem. Takoj pa naj zapisemo, da so v ta sklop vključeni vsi najbolj zainteresirani dejavniki: učenci, učitelji oziroma šole in starši ter prek njih širša družbena sredina. To pot želimo posvetiti pozornost staršem, saj se ti zadnja leta vse tvorne in organizirano vključujejo v reševanje vzgojnoučne pro-

blematike na vseh naših osnovnih šolah in o dveh smo v NSK tudi že pisali. OŠ Ketteja in Murna naj se jim priključi to pot.

Starši osnovnošolcev s Kodeljevega bodo dajali pri razgovorih z učenci — svojimi otroki in učitelji vedno več poudarka pridobivanju znanja in vzgoje ter sprotni problematiki in ne toliko skrbi za ocene. Učitelji jim bodo pri tem širše tolmačili šolske norme in področja dela, pa zakone, pravilnike, predmetnik in nove načrte. Tako bodo starši tudi lažje sodelovali na oddelčnih konferencah, saj bodo strokovno seznanjeni s pedagoškimi, psihološkimi idr. normami, pa jih tudi soočali s svojo vsestranstvo delovanja in z vraščenoostjo v tista okolja, v katerih žive in delajo. To bo vsekakor koristilo učencem, pa odprtosti šole nasploh ter vnašanju že širših obzorij delovanja šole v krajevni skupnosti.

Svet staršev se je odločil povabiti vse starše, da po svojih močeh in sposobnostih nudijo stalno sodelovanje pri prostovoljnih dejavnostih. Tako naj bi šolska društva, organizacije, klubi in krožki dobili dodatno širino svojega delovanja, starši pa naj bi se samoiniciativno vključili v povezovanje šole z družbeno sredino, tj. s KS Kodeljevo — in obratno.

Svet staršev bo podpiral prizadevanja učencev za uspešno dokončanje akcije pri zbiranju učbenikov. Tako bo uredila dodatno težnjo po brezplačnih učbenikih za vse učence, ti bodo šenaprej vodili šolsko knjižnico sami in se z minimalno sposobnostjo vzgajali tudi glede gospodarjenja, načrtovanja in ravnanja, starši pa bodo s tem tudi delno razbremenili svoje vsakoletne septembrske proračune.

Svet staršev se bo zavzel za nudenje zobozdravstvene pomoči učencem (in predšol-

skim malčkom) na šoli. Prenekatera ura odsotnosti učencev z dela ali od doma bo tako odpravila, ure skrbi za otrokovo zdravje se bodo skrčile, s tem pa bodo še povečane možnosti za stalnejše in še bolj poglobljeno delo njih otrok v šoli. Starši bodo lahko več ur s svojimi otroki, oziroma otroci se bodo lahko več posvečali tudi delu zunaj rednega urnika, v KS ipd.

Reden razvoj šolstva terja stalno vsestransko skrb zanj. Tudi člani sveta staršev se bodo tvorno vključevali v reševanje položaja šolstva znotraj združenega dela in izkoriščali za to vse možnosti delegatskega sistema.

To je le nekaj pomembnejših stališč, ki so se zanje odločili starši učencev OŠ Ketteja in Murna. Dokazujejo pa njih zavzeta prizadevanja, da bi se šola z njihovim delom še bolj vsestransko zrasla z okoljem, še zlasti s krajevno skupnostjo Kodeljevo. AM